

Opfyld drømmen om et åbent ildsted

Drømmer du om lyden af knitrende ild og opleve ildens farver og flygtige former, så er svaret et åbent muret ildsted. Ild var engang et spørgsmål om overlevelse, nu er der tale om en oplevelse, der sætter vores sanser på behageligt overarbejde.

Går man tilbage i historien blev det de første indendørs ildsteder brugt til madlavning og opvarmning.

I jernalderens huse trak røgen ud igennem et hul i taget, den såkaldte lyre, og fra vikingetiden findes spor af langilden, hvor der blev kogt og stegt på spid. I løbet af middelalderen blev køkkenet et separat rum, og bålet blev anlagt på en muret bænk, et egentligt ildsted. Med skorstenen som blev almindeligt udbredt i løbet af 1800-tallet fik man en muret luftkanal, der trak røgen ud igennem skorstenspipen på taget, og dermed var kaminen eller pejsen, som nordmændene døbte ildstedet skabt.

På bondegårde i Danmark og Sverige brugte man kaminen op til år 1900. Om vinteren blev kaminen i stuen brugt til opvarmning og madlavning, mens ildstedet i bryggers med kedel og bageovn blev anvendt om sommeren.

Også hos de rigeste samfundsklasser blev kaminen populær. På danske herregårde og slotte findes mange smukke kaminer, hvor skorstenens røgkappe med kaminoverligger er rigt dekoreret. Ofte med spejle eller malerier anbragt ovenover, samt sidevanger i form af søjler eller rigt dekorerede piller.

Samler familien

Det oplagt at placere et åbent ildsted, hvor familien samles. Et sted, hvor man kan nyde ilden og få nytte af strålevarmen og måske en god kaminpassiar. Det er en god idé at få råd fra pejsemurer eller arkitekt, som kan hjælpe med en smuk arkitektonisk løsning. Tegninger sendes til kommunen, der udsteder en byggetilladelse.

Når ildstedet er færdigt, skal en skorstensfejer attestere at skorsten og ildsted er i orden, og derefter får man en ibrugtagningssgodkendelse.

De ildsteder eller pejse, vi opmurer i dag bliver bygget efter de samme grundregler, som pejsemurere har anvendt gennem flere århundreder.

En pejs skal placeres på en bund, der ikke kan brænde, og som kan bære en tung konstruktion. Selve pejsen opmures af massive sten, mens bund og sider fores med ildfaste sten, dvs. klinker af kalkfrit ler. Ildfaste sten tåler de høje temperaturer og store temperatursvingninger under fyring. De ildfaste sten bør være mindst 5 cm tykke og opmures i ildfast ler. Det er ikke nødvendigt, at fortsætte de ildfaste sten op i røgkammeret.

Varmer behageligt

Åbne ildsteder giver strålevarme ligesom gammeldags kakkelovne. Man kan få en bedre udnyttelse af strålevarmen ved at bygge pejsen med skrå sider, der kan reflektere varmen ud i rummet. Pejsen kan også udstyres med varmekanaler, som suger kold luft ind forneden, og afgiver den som varm luft foroven. Og ønsker man en endnu bedre udnyttelse af sit brænde, så kan man sætte glaslåger på pejsens åbning og med et spjæld regulere den luft, der bliver tilført. Bliver den varme luft sendt tilbage til rummet, er der tale om konvektionsvarme.

Når en pejseild brænder, som den skal, henter den normalt sit luftforbrug fra stuen, som igen henter det fra tilstødende rum eller fra utætheder i husets facader. Som regel er små sprækker i vinduer og

døre nok til at forsyne pejsen med luft udefra. Bliver der ikke tilført tilstrækkeligt med luft kan man forsyne rummet med en udeluftventil.

Sådan får du en god ild!

En pejs består af selve ildstedet og herover et røgkammer og en røgkappe (stykket mellem pejsens indfyringsåbning og selve skorstenen) samt en røgkanal/røgrør, der kan føre røgen fra ildsted til skorsten. Desuden er pejsen forsynet med spjæld og renselem.

Et røgkammer opsamler og udnytter den varme røg, samt sørger for at røgen ikke strømmer ud i stuen, hvis skorstenen ikke trækker den hurtigt nok op.

Skorstenen skal være så høj, at der kan opnås tilstrækkeligt træk, og den skal som minimum være højere end tagets højeste punkt, uanset hvor på tagfladen den anbringes. Regnet fra bunden af ildstedet skal skorstenen så vidt muligt være mindst 5 meter, og ca. 1 meter over tagryggen eller den højeste del af taget.

Der gælder fire basale regler for opbygningen af et velfungerende ildsted:

1. Åbningen skal være udformet, så bredden er større end højden eksempelvis i forholdet 6:5.
2. Rumfanget over ildstedet/røgkammeret skal være minimum 50 % af ildstedets rumfang.
3. Skorstenens lysning/åbning skal være mindst 10 % af ildstedets åbning, dog ikke under 175 cm².
4. Der må ikke være skarpe knæk eller fremspring på røgkanal/røgrør.

Jo større rummet er, desto større kan ildstedets åbning være, og trækket i skorstenen skal øges tilsvarende.

Der er bygget mange pejse, der fungerer fint uden at opfylde disse anbefalinger, men de er bygget af erfarne pejsemurere, som ved, hvor der kan slækkes på reglerne. Men følger man de fire grundregler kan man være sikker på at få en god ild i pejsen.

Man kan læse meget mere om pejse i bogen *Murede ildsteder* 2006 fra Forlaget Tegl.

Direktør Tommy Bissgaard, Kalk- og Teglværksforeningen. Telefon 33 32 34 34

Kalk- og Teglværksforeningen har eksisteret siden 1893 og repræsenterer danske producenter af f.eks. teglmursten, kalksandsten, tegltagsten, letklinker, porebeton, mørtler og kalkprodukter. Kalk- og Teglværksforeningen er med til at fremme information og uddannelse inden for foreningens område, samt at støtte forskning og udvikling inden for produktion og anvendelse af medlemmernes produkter. Foreningen er medlem af Dansk Industri og har et aktivt samarbejde med en række danske og udenlandske brancheforeninger, hvorigennem foreningen konstruktivt forsøger at påvirke det moderne samfund, det murede byggeri, miljø og uddannelse. På www.mur-tag.dk og www.byg-i-tegl.dk kan der hentes billeder til fri afbenyttelse.